CASA ERACLIE DURO
Calea Griviţei nr. 91 (fost 63)

Oliver Velescu

Într-un document din anul 1681, aprilie 17, se face menţiunea existenţei în Bucureşti a „drumului Târgovişte, cel vechi", evident în opoziţie cu un altul, „cel nou". Drumul astfel numit era una din arterele importante care plecau din „podul Uliţei mari", Lipscaniul de mai târziu, şi făcea legătura cu Târgovişte, capitala Ţării Româneşti. Traseul prin oraş al acestor două vechi drumuri este greu a mai fi descifrat, mai ales că după deschiderea Podului Mogoşoaiei în anul 1692 ele îşi pierd importanţa de odinioară. Începutul „Drumului Târgoviştei" începe a fi socotit acolo unde şi astăzi este intersecţia Căii Griviţa cu Calea Victoriei.

Locurile mărginaşe ale acestui drum al Târgoviştei erau foarte slab populate, ceea ce şi explică de ce în cartografiile din 1770, 1810 şi 1821 nu este pomenit numele unei mahalale în care să fie grupaţi localnicii în jurul unei biserici. Deşi se afirmă existenţa unei biserici de lemn cu hramul Sfinţii Voievozi în anul 1770, o mahala ca atare trebuie să fi existat în anul 1817 când, la 9 august, s-a sfinţit biserica cu hramul sus amintit.

Cartierul s-a populat foarte probabil între anii 1806-1812 când, în timpul ocupaţiei ruseşti, în Bucureşti a fost colonizată o importantă populaţie adusă de ocupanţi din sudul Dunării, în special bulgari, şi care s-a aşezat în părţile mărginaşe ale oraşului. Structura socială a acestor emigranţi, meseriaşi şi negustori de aceeaşi credinţă, ortodoxă, a făcut ca ei să se încadreze repede în societatea bucureşteană, asimilându-se chiar din prima generaţie.

Biserica Sfinţii Voievozi a fost ctitorită de Mihalcea băcanul, fiul lui Peter Steneţ gabroveanul[1] împreună cu soţia sa Joiţa, sprijinit fiind de Dumitru cojocarul şi „alţi evlavioşi creştini". Biserica este reclădită în 1817, ctitor fiind Stoian băcanul. De subliniat că alături de biserică s-au construit 17 chilii, care, după o veche tradiţie, erau destinate adăpostirii unor săraci sau nevolnici, dar, foarte important, se construieşte şi o şcoală a cărei tradiţie este continuată şi astăzi. În 1900, biserica este demolată. Actuala clădire a fost sfinţită la 21 septembrie, imitând pe cea de la Curtea de Argeş: arhitect P. Patriciu, pictor, pr. V. Damian, tâmpla şi stranele, C. Babic[2].

1. Negustorii originari din oraşul Gabrovo îşi desfăceau mărfurile pe uliţa gabrovenilor din vechiul târg al Bucureştiului. Avea căutare „mai ales în păturile mijlocii ale oraşului, postavul de Gabrovo, gros şi foarte trainic. Un costum de stofă de Gabrovo ţinea o viaţă întreagă", (după C. C. Giurescu, *Istoria Bucureştiului*).

2. V. Pocitan, *Notiţe istorice asupra bisericii cu hramul Sf. Voievozi din Bucureşti*, Bucureşti, 1904, „Biserica Sf. Voievozi", „Arhiva D. M. I.", fond C. M. I., 1921-1926, Doc. 610.

www.muzeulbucurestiului.ro / www.cimec.ro

Construirea acestui complex cu funcţii religioase, sociale şi culturale lasă să se întrevadă nu numai puterea financiară a ctitorilor, dar şi mentalitatea orăşenească a locuitorilor acestui cartier şi al căror număr sporeşte sensibil.

Astfel la „numărătoarea" care se face în anul 1834 se constată că mahalaua Sfinţii Voievozi este populată cu 1071 locuitori grupaţi în 239 familii şi care locuiau în 226 case[3]. În mahala funcţionau 3 prese de ulei.

„Uliţa cea mare a Târgoviştei", cum era calificată în actele oficiale din 1834, a fost pavată cu bolovani de râu în anul 1833 alături de alte uliţe aflate în „inima târgului", dovadă a interesului acordat de edili acestei artere[4].

Ca şi în alte părţi ale Bucureştiului, cu excepţia „Târgului", gospodăriile locuitorilor aveau încă un pronunţat caracter agrar, chiar dacă proprietarii lor erau negustori, meseriaşi sau funcţionari cu rang superior. O ilustrare a acestei stări de fapt se găseşte într-un anunţ de vânzare din „Vestitorul Românesc" din 15 iunie 1845, pag. 180. Proprietatea Ioan Ceacovschi din uliţa Târgoviştei, scoasă la vânzare, este descrisă astfel: „Casă la stradă cu prăvălie, casă în curte, grădină cu pomi fructiferi, o vie mare înconjurată cu pomi fructiferi, o livadă cu 1000 de pruni, o fâneaţă, o povârnă cu trei cazane, magazii şi altele".

Locurile acestea întinse, cum a fost cel descris mai sus, cu timpul se parcelază, iar loturile rezultate se vând celor care doresc să-şi construiască aici case, dar cu curte şi o grădină.

X

Un loc similar ca suprafaţă se află în faţa bisericii Sfinţii Voievozi, la colţul format între uliţa Târgoviştei şi cea numită a Chimistului (în acte „Himistului").

În anul 1853 terenul acesta îl primeşte ca zestre Irina Georgescu de la mama ei, nenumită în acte. Felul cum sunt localizate construcţiile de pe acest loc în planul „Boroczyn" din anul 1852 lasă să se presupună o gospodărie ca cea din 1845 mai sus descrisă. Într-adevăr, examinând planul, se constată că parcela situată la intersecţia sus-numită este mult mai întinsă decât loturile învecinate. Terenul este împărţit în două: curtea, unde se află construcţiile, şi grădina, mai mare în suprafaţă, cu acces dinspre strada Chimistului.

3. Spre comparaţie, în mahalaua învecinată, „Fântâna Boului" cuprinsă între strada Fântânii (Berthelot) şi Cişmigiu locuiau numai 120 familii.

4. Pentru pitorescul descrierii, iată cum este prezentată strada într-un raport funcţionăresc din anul 1834: „Uliţa cea mare a Târgoviştei începe de la casa slugerului Costache, nr. 1, merge spre Strajă până la casa vătafului Costache Greceanu, nr. 8, apoi (în stânga) spre pitaru Ioniţă până la casa lui Ilie Bulibaşa, nr. 12 şi iar se începe uliţa cea mare de la nr. 12 şi merge înainte spre Straja până la casa lui Ion oţetaru, nr. 61 şi înainte spre Strajă până la casa lui Matache cârciumaru, nr. 156, apoi pe uliţă ieşind afară din Barieră, pe câmp până la Hanu lui Scufa, nr. 192, la Podul de Pământ (Calea Plevnei)". cf. „Bucureşti. Materiale de Istorie şi Muzeografie", vol. IV, 1966, pag. 66.

www.muzeulbucurestiului.ro / www.cimec.ro

În curte sunt mai multe construcţii dintre care una situată chiar pe colţ şi alte două având faţada spre Uliţa Târgovişteі. Mai sunt însemnate în plan o mică clădire retrasă de la stradă şi o alta mult în spate, spre grădină.

X

În anii care urmează se petrec importante schimbări în structura urbană, dar şi socială, a străzii Târgovişte. Ea încetează de a mai fi „uliţă" şi devine „cale", la fel ca şi Calea Mogoşoaiei. Nu este vorba numai de o schimbare de termeni, ci şi de o creştere calitativă a străzii din multe puncte de vedere. Se construieşte o mare cazarmă – „Şcoala Militară de Geniu" – dar nu poate fi trecută cu vederea nici înfiinţarea în anul 1850 a cimitirului comunal „Pomenirea" (Sfânta Vineri), ce a dus la parcurgerea căii de către cortegiile funerare. Dar mult mai importante sunt evenimentele care se petrec în această parte a oraşului începând din anul 1870. Destinul străzii se va schimba radical în anii 1871-1872.

În anul 1871 se introduce pe stradă iluminatul electric, iar linia de transport în comun cu tramcarul începe să funcţioneze pe traseul Piaţa Sfântul Gheorghe – Calea Târgovişte, până la capătul liniei de cale ferată. În 13 septembrie 1872 este inaugurată „Gara Târgovişte". Dotare a urbanismului modern, important centru de convergenţă, gara „afectează profund realităţile urbanistice ale epocii"[5]. La 23 ianurie 1890 Calea Griviţei este numerotată, iar în 1894 se procedează la o nouă numerotare[6]. Casa Duro figurează însă pe strada Chimistului la nr. 63. (Strada era numită în acte în 1885, Himistului, pronunţie preluată şi de Cezara Mucenic).

Vechea „uliţă cea mare a Târgovişteі" devine principala poartă de intrare a Bucureştiului. Pe tronsonul între gară şi Calea Mogoşoaiei vor circula trăsurile şi caleştile cu marile personalităţi care soseau sau plecau din Bucureşti. Astfel spus, această stradă, componentă a reţelei majore a circulaţiei din Capitală este martoră a multor şi importante evenimente ale istoriei României. Numele de Calea Griviţei ce i s-a atribuit în 2 septembrie 1878, alături de celelalte străzi care primesc nume evocatoare ale Războiului de Independenţă (1877), are o importanţă simbolică, mai ales că din „Griviţa" (reduta cucerită la Plevna) se intră în Calea Victoriei.

Toate aceste considerente au o consecinţă imediată pe plan urbanistic şi anume dotarea ei cu reşedinţe importante şi care se doreau „monumentale", clădite de membri ai elitei burgheze a oraşului. Specific profesiei de negustor, comanditarii cereau arhitecţilor ca nivelul parterului spre stradă al noilor construcţii să fie destinat funcţiei de prăvălie. Griviţa devine astfel şi o arteră comercială. În anul 1881 se

5. Tudor Octavian Gheorghiu „Bulevardul Gării. Procedee urbanistice aplicate zonei gării în câteva oraşe româneşti" în „Historia Urbana", t. III, 1995, nr. 1-2.

6. Oliver Velescu, „Contribuţii la istoria nomenclaturii străzilor din Bucureşti", I, în „Anuarul Arhivelor Municipiului Bucureşti", 1997, pag. 85.

www.muzeulbucurestiului.ro / www.cimec.ro

poate citi în Monitorul Comunal că pe Calea Griviţei s-a format o „mică piaţetă" şi se închiriază de la 1 mai „locuri cu chirie pentru precupeţi"[7]. Cu timpul are loc pe Calea Griviţei o stratificare socială. Prima parte a străzii, până la intersecţia cu strada Buzeşti, rămâne ocupată de „hoteluri", copii ale celor pariziene, contemporane cu casele din bul. Lascăr Catargiu. Partea până la gară are profil comercial, „pe Griviţa găsindu-se marfă mai ieftină decât în centrul oraşului". Hotelurile ieftine fac faimă de „cartier rău famat". În 1944 Griviţa este distrusă de bombardamentele anglo-americane. În 1950 este desfiinţat comerţul particular. În 1965 se construieşte hotelul „Nord" şi ansamblul arhitectonic Gara de Nord.

X

Începând din anul 1880, Calea Griviţei, segmentul până la gară, se reînnoieşte, documentele confirmând ridicarea construcţiilor an de an. Concură la realizarea acestui program arhitectural cei mai de seamă arhitecţi ai timpului, adevărate personalităţi, care prin contribuţia lor nu numai pe Griviţa, dar în tot oraşul, au imprimat Bucureştiului acea tentă caracteristică ce i-a adus numele de „micul Paris".

Exemplificăm numai cu unele construcţii din Calea Griviţei. La nr. 3 (numerotarea veche) se înalţă în anul 1890 casa Jules Leveaux, cu parterul destinat prăvăliilor. Arhitectul Nicolae Cerchez construieşte în 1884 aripa nouă a clădirii Ministerului de Finanţe. În acelaşi an, 1884, arhitectul Ion Rosnoveanu clădeşte tot în stil ecletic casa de la nr. 55. În anul următor, 1885, începe construcţia Şcoalei Naţionale de Poduri şi Şosele (Politehnica), după proiectul lui Lecomte de Nouy, binecunoscut la vremea aceea pentru restaurarea bisericii episcopale de la Curtea de Argeş. Arhitecul Florentz Krause proiectează şi construieşte în 1886 casele căpitan Obedenaru, din Griviţa 74. Faţada este decorată eclectic, fiecare etaj fiind diferit. Parterul este destinat prăvăliei, iar la etaj apartamentul are un hol prin care se accede în mai multe încăperi, între care salonul şi salonaşul, încăperi obligatorii în fiecare casă burgheză. Amintim şi casa de la nr. 26 executată tot în 1886 după proiectul „elevului arhitect" Adam Mihăescu. Menţionăm şi arhitectura eclectică a casei de la nr. 36, proiectată de arhitectul Jean Berthet[8]. În 1890 se construieşte clădirea impozantă la vremea ei a Băii Griviţa, fostă Baia Melzer[9].

Aşadar, în acest context, zona de vechi interes public care era intersecţia între Calea Griviţei şi străzile Chimistului, Sfinţii Voievozi şi Semicercului nu putea să nu fie cuprinsă în curentul de înnoire arhitecturală sus-amintită.

7. „Monitorul Comunal", VI, 1881 din 28 martie, pag. 152.

8. Toate construcţiile amintite şi planurile lor sunt comentate de Cezara Mucenic, *Bucureşti. Un veac de arhitectură civilă. Secolul XIX*, Bucureşti, 1997. Numerotarea caselor este cea din documente.

9. N. Vătămanu, „Din istoria igienei oraşului Bucureşti" în revista „Igiena", XIV, 1965, nr. 6, pag. 375 şi Dinu Hanus, „Băi şi băieşi" în „Magazin Istoric", 1971, nr. 3, pag. 99.

www.muzeulbucurestiului.ro / www.cimec.ro

O foarte veche tradiţie face ca imobilele situate în asemenea intersecţii să aibă valoare de vad comercial. O casă pe colţ („domus aciales", cum erau ele cunoscute în evul mediu) trebuia să se impună nu numai prin poziţie, dar şi prin arhitectura ei.

X

Proprietatea familiei Georgescu, stăpânită de aceştia – cum s-a scris mai sus – înaintea anului 1853, atrage atenţia comerciantului Eraclie Duro. Drept care el intră în tratative pentru cumpărarea acestui loc. Terenul nu mai avea întinderea pe care a avut-o cu trei decenii în urmă, pentru că, sigur, proprietarii au mai vândut loturi, toate cu faţa spre stradă. Vânzătorii, Costache Georgescu, Iorga Georgescu şi soţia acestuia Paraschiva, îşi aveau domiciliul în altă parte de vreme ce în contractul de vânzare – cumpărare încheiat cu Eraclie Duro se menţionează că la Sf. Gheorghe (23 aprilie 1884) casa va fi eliberată de chiriaşi, dată la care noul proprietar poate ocupa casa. Tranzacţia s-a încheiat la valoarea de 18.000 lei, actul fiind autentificat la 7 iunie 1884.

Dacă în planul „Boroczyn" din anul 1852 (planşa 15) principala construcţie se afla pe colţul teşit al terenului, între Griviţa şi Chimistului, sugerând, reamintim, o funcţie comercială a casei, în descrierea a ceea ce se vinde în 1884 situaţia se prezenta astfel: „În mijlocul locului se afla o pereche de case şi în fund nişte dependinţe". Interesant este că în „planul de aliniere a străzii Himistului" întocmit în anul 1885 (a fost aprobat la 2 decembrie 1885) terenul care interesează aici, colţul cu Griviţa, apare liber, adică fără construcţii[10].

Veridicitatea planurilor oficiale ale Primăriei nu poate fi pusă la îndoială. Dimpotrivă, se dovedeşte că Eraclie Duro, noul proprietar, a „curăţat" tot terenul pentru a face loc unei noi construcţii, cea în fiinţă şi astăzi.

X

Pentru realizarea noii sale case, Duro apelează în anul 1886 la serviciile unuia din cei mai căutaţi arhitecţi bucureşteni ai vremii, Johann Joseph Exner[11].

Proprietarul pune la dispoziţia proiectantului un teren având următoarele dimensiuni: faţadele, spre Calea Griviţei, 13,20 metri, strada Chimistului, 19,25 metri, iar adâncimea pe aceeaşi stradă, 12,20 metri. Proiectul este terminat la 9 decembrie 1886, potrivit acestuia casa care urma să se execute ocupa jumătate din teren, restul fiind destinat curţii. La 26 februarie 1887 Eraclie Duro înaintează o cerere pentru eliberarea autorizaţiei de construcţie însoţită de proiectul lui Exner.

La 30 martie 1887, Primăria eliberează numita autorizaţie fără a se face vreo obiecţiune la proiect.

10. Arhivele Naţionale, Municipiul Bucureşti, fond Primăria Municipiului Bucureşti, Tehnic, Alinieri, dosarele 660/1885, 73/1886 şi 20/1887.

11. Arhitectul Exner a construit, între anii 1880-1897, 17 case în Bucureşti cf. Cezara Mucenic, *op. cit.*, pag. 13.

www.muzeulbucurestiului.ro / www.cimec.ro

Conform proiectului planului pivniţei, confirmat şi de realitatea de pe teren, într-adevăr nu s-a păstrat nimic din construcţiile anterioare. Întreaga construcţie de la subsol până la etaj a fost executată cu acelaşi tip de cărămidă, adică presată mecanic, având dimensiunile de 17×13×7 cm[12].

Comanditarul avea nevoie pentru desfăşurarea comerţului său de o pivniţă pentru depozitarea vinului, potrivit vechii tradiţii bucureştene consemnate în documentele medievale: „prăvălie cu pivniţă de piatră" (înţelege cărămidă). Exner face această pivniţă pe toată suprafaţa clădirii. Ea este construită pe bolţi plate, susţinută pe arce dublouri. Accesul din curte este prevăzut, pe lângă scară, şi cu o rampă pentru butoaie. Conservată în perfectă stare, pivniţa are o valoare instrinsecă deosebită.

Planul parterului, potrivit proiectului lui Exner, se prezintă astfel: latura spre Calea Griviţei este destinată comerţului prin două prăvălii cu acces firesc dinspre stradă, una din ele având uşa de intrare pe latura teşită între cele două străzi.

Dată fiind deschiderea mare a acestor încăperi (cca 12 metri), tavanul şi grinzile ce-l susţin se sprijină pe două coloane de fontă cu fusul canelat şi împodobite cu câte un capitel corintic, similare cu cele care pot fi întâlnite pe clădirile din zona Lipscani.

Prăvăliile au acces şi din curte, printr-un vestibul („Antract prin curte") şi prin care se accede şi într-o cameră pe aripa dinspre strada Chimistului, dar care are o uşă spre „Antractul scării". O adăugire pe plan, ulterioară, indică locul bucătăriei şi al unui grup sanitar.

Accesul la etaj se face prin strada Chimistului printr-o scară de „onoare" construită din lemn, în două rampe, cu o „Odihnă" (podestă) la mijlocul ei. Balustrada din fier curbat în volute porneşte dintr-un stâlp (stâlpul scării) cu o „mână curentă din lemn".

Etajul. Scara accede într-o „Sală" care precede un hol situat în mijlocul clădirii şi care permite accesul în toate cele şapte încăperi ale etajului. Intrarea din casa scării se făcea printr-un grass-wand prevăzut cu o uşă de lemn decorată cu denticuli şi ai cărei goluri trebuie să fi fost prevăzute la origini cu geamuri de cristal.

Holul este luminat se pare printr-un iluminator aşa cum se poate observa pe desenul faţadei. Arhitectul Exner a dorit să confere acestui hol o notă de eleganţă dând iluzia compartimentării lui prin câte un pilastru din cărămidă şi două nişe laterale unde foarte probabil au fost montate două stratui decorative.

Revenind la sala din capătul scării, de aici se accede într-o verandă închisă notată pe plan „Geamlâc" cu ferestrele spre curte. Într-o etapă ulterioară s-a construit o scară exterioară de lemn cu scopul de a se separa accesul dinspre parter. Iniţial din

12. Pentru dimensiunile cărămidei folosite până în jurul anului 1860 a se vedea Nicolae Leordăchescu, „Tipizarea cărămizilor în Ţara Românească", în „Bucureşti. Materiale de istorie şi muzeografie", XI, 1992, pag. 148.

www.muzeulbucurestiului.ro / www.cimec.ro

această verandă se proiecta a se ajunge la un grup sanitar notat în plan „Secret".

Holul amintit permite accesul în încăperile etajului care prin funcţiile lor erau distribuite astfel: în stânga, pe latura spre strada Chimistului, erau camerele rezervate familiei, două la număr, şi care comunicau între ele. Prima dintre ele face legătura cu mica încăpere situată deasupra scării, numită pe plan „Toilette". În capătul holului, prin două uşi dispuse simetric, se intra în principalele două camere cu ferestre deschizându-se spre Calea Griviţei, numite „Sufragerie", respectiv „Salon", încăperea cu latura teşită şi cu uşa spre balcon. Pe partea dreaptă a holului, venind dinspre scară, sunt alte trei încăperi numite în plan „Bucătărie", cu acces şi din casa scărilor, urmează camerele numite „Servitori" şi „Alcov". Aceste încăperi, fiind cu peretele spre calcan, nu sunt iluminate direct.

Toate încăperile menţionate comunică nu numai prin hol, ci şi între ele. Uşile originale, cu excepţia celei de la intrarea în hol sus-amintită nu se mai păstrează, ele fiind distruse cât timp imobilul a fost folosit în mod necorespunzător. A dispărut şi parcherul original. Planşeele dintre nivelele parterului, etajului şi podului sunt din grinzi de lemn. Podul nu era locuibil, panta învelitorii de tinichea era relativ joasă, iar iluminarea se făcea prin lucarne de dimensiuni foarte mici.

Faţadele sunt tratate în spiritul epocii prin prelucrarea motivelor decorative ale stilurilor istorice. În cazul concret al casei Duro, arhitectul J. J. Esner a folosit elemente din repertoriul decorativ al Renaşterii. Se observă şi aici particularitatea stilului eclectic de a trata în mod diferenţiat faţada parterului de cea a etajului. În modenatura faţadei reţine atenţia frontonul ferestrelor tratate triunghiular şi pilaştrii care delimitează câmpul în care sunt cuprinse ferestrele.

Dar să analizăm fiecare componentă a acestui reuşit ansamblu eclectic al casei Duro.

Soclul, deasupra solului, este desenat cu panouri dreptunghiulare alungite. Sub vitrinele prăvăliei baluştrii (câte şase sub fiecare gol) sunt de plan circular, simetrici în raport cu axa lor, iar partea lor mediană are un diametru mai mare (fusaiole) şi formează o falsă balustradă.

Tencuiala parterului este executată printr-un puternic bosaj ce vrea să imite piatra de talie. Prin desenul impus asizelor se sugerează rosturile unei adevărate zidării de piatră, adică rosturile verticale să fie acoperite de pietrele rândului superior. La fel s-a procedat asupra golurilor de uşă şi ferestre unde s-a sugerat tot prin bosaj arce de descărcare. Acest bosaj se păstrează înecat în tencuieli[13] ulterioare mai ales pe faţata dinspre Calea Griviţei. Pe latura cealaltă, spre strada Chimistului (Iulia Haşdeu), această tencuială a fost distrusă, dar se poate vedea pe faţada casei alăturate, care se pare că a aparţinut tot lui Eraclie Duro.

13. Arhivele Naţionale, Municipiul Bucureşti, fond Primăria Municipiului Bucureşti, Tehnic, dosarul 22/1887, fila 21 şi următoarele.

www.muzeulbucurestiului.ro / www.cimec.ro

Pe latura dinspre strada Iulia Haşdeu intrarea în casă a fost prevăzută cu o copertină metalică simplă, distrusă (se păstrează doar consolele) şi care poate fi refăcută cu cea simetrică de la casa alăturată.

Deasupra acestei intrări este încastrată în zidărie o placă din structură reprezentând doi porumbei cu aripile desfăcute (sosiţi din zbor) care susţin o cupă. Porumbeii sunt consideraţi simbolul dragostei împărtăşite, a armoniei conjugale, motiv pentru care asemenea reprezentări se aşezau deasupra intrării în case.

Brâul care desparte faţada parterului de cea a etajului în desenul original al proiectului este marcat prin două profile, probabil realizate din tencuieli, iar câmpul astfel format nu cuprinde niciun desen.

Faţada etajului pe ambele sale laturi a fost împărţită în cinci panouri marcate printr-un bosaj care sugerează pilaştri. Ferestrele dinspre cele două extremităţi ale clădirii sunt grupate câte două în acelaşi panou, urmează câte o fereastră într-un panou mai mic ca suprafaţă, flancând centrul compoziţiei, aripa teşită cu uşa balconului înscrisă şi ea tot într-un panou mai îngust sugerând înălţimea. Este o soluţie curentă în epocă şi care poate fi întâlnită şi la alte case contemporane chiar pe Calea Griviţei.

Demne de menţionat sunt elementele ornamentale din jurul ferestrelor. Deşi sunt curente în epocă, ele sunt cele care dau eleganţă clădirii.

La cele două ferestre din extremităţi şi la uşa de la balcon elementul decorativ determinant al compoziţiei este frontonul triunghiular.

Sistematic de la bază este frontonul amintit, compoziţia decorativă înscrisă într-un dreptunghi se prezintă astfel:

Partea inferioară, solbancul, este decorat cu un panou dreptunghiular în care sunt înscrise două dreptunghiuri care flanchează un cerc.

Este un element decorativ foarte comun despre care Benedetto Croce (Estetica, pag 170) scrie că „nu sunt urâte, nici frumoase". Glafurile ferestrei (ferestrelor), în afară de obişnuitul chenar de tencuială, mai este împodobit cu un chenar format din câte un pilastru cu fusul canelat, decorat cu câte o bandă aşezată în unghi, sugerând o panglică cu vrejuri ce ar înfăşura pilaştrii. Aceştia se sprijină pe un lintou care este astfel desenat ca marginile lui îndoite să cuprindă aceste colonete.

Lintoul, îmbrăcat într-un vrej, sprijină trei console a căror faţă exterioară este împodobită cu câte o frunză de acant. Panourile dreptunghiulare dintre console sunt şi ele decorate cu elemente florale.

Consolele, la rândul lor, sprijină frontonul triunghiular, dar al căror câmp nu este împodobit.

Panoul de tencuială în care sunt înscrise cele două ferestre din extremităţile casei au în partea lor superioară chenare pătrate, iar frontoanele amintite suprapun chenarele din dreptul lor.

De notat că decoraţia din jurul uşii balconului este identică cu cea a ferestrelor sus-descrise.

www.muzeulbucurestiului.ro / www.cimec.ro

Cele două ferestre care flanchează uşa balconului, urmăresc prin decoraţia lor să imprime o notă de eleganţă deosebită întregii compoziţii decorative a faţadelor. Panoul de tencuială în care sunt înscrise cele două ferestre sunt mărginite cu câte un pilastru similar cu cel descris.

Soclul (solbacul) celor două ferestre este împodobit cu un parapet decorativ format din cinci (în desen sunt şase) baluştri de tip „amforă" („amfora italicas"). Soclul este scos în evidenţă de la faţa peretelui prin mici panouri de tencuială. În marginile balustradei pornesc cele două glafuri ale ferestrelor, rotunde şi canelate. Pornirea lor este mărginită de câte o volută. Pe jumătatea superioară a acestor colonete „curg" elemente vegetale, frunze şi flori.

Lintoul, care se sprijină pe aceste colonete, are la rândul său câmpul decorat vegetal. Asemenea, alte trei console susţin frontonul semicircular. Câmpul cuprins în acest semicerc are o compoziţie florală care porneşte evazat dintr-un vas de dimensiuni mai mici. O astfel de compoziţie era curent folosit în Bucureştiul epocii, ea putând fi întâlnită chiar la case situate pe Calea Griviţei, în imediata vecinătate a casei Duro.

Balconul este susţinut pe trei console cu laturile profilate în volută, iar faţa decorată cu câte o frunză de acant. Balustrada balconului este executată din fier cornier curbat în volute.

Cornişa casei este tratată în două registre. Primul, de jos în sus, este desenat în proiect ca fiind format din panouri dreptunghiulare alungite, întrerupte de mici goluri de ferestruici la nivelul podului. În realitate spaţiul acesta este ocupat de plăci alungite de structură decorate floral şi care se păstrază parţial pe latura dinspre strada Iulia Haşdeu. Este posibil ca acestă adăugire să fie făcută în timpul construcţiei sau la o reparaţie ulterioară (mai puţin probabil).

Registrul superior al cornişei este format din două profile simple de tencuială sprijinite pe mici console, care din felul cum sunt aşezate sugerează capete de grinzi.

X

Casa Duro, cu decoraţia ei, nu este unica de acest gen în Bucureşti. Ea este însă una din mărturiile de seamă ale curentului eclectic dominant în arhitectura Bucureştiului anilor '80 ai veacului al XIX-lea. Era epoca „căutării unei arte supreme", după cum se exprimau teoreticienii artei eclectice sau, folosind cuvintele compozitorului german Richard Wagner „e mai mare perfecţiunea artelor reunite!". La noi în ţară, în anul 1880, arhitectul Ştefan Ciocârlan scria că „numai în elementele decorative, numai în detalii se pot observa caractere bine definite, caractere originale". În susţinerea acestei concepţii se folosesc şi afirmaţiile binecunoscutului dramaturg german, Fr. Schiller: „Frumosul este viaţa, este forma care trăieşte. Într-o operă de artă forma este totul" (apud B. Croce, *Estetica*, pag. 348).

În acest sens descrierea făcută elementelor decorative urmăreşte şi punerea în evidenţă a gândirii estetice în arhitectura epocii, dar în acelaşi timp pentru a le

www.muzeulbucurestiului.ro / www.cimec.ro

semnala în vederea restaurării lor. Potrivit reputatului istoric şi estetician italian, Benedetto Croce, compoziţii de acest fel – faţada casei Duro pe care am descris-o – „sunt frumoase acele figuri geometrice care tind spre înalt dând imaginea fermităţii şi a forţei" şi adăugăm, ele sunt în convergenţă cu mentalitatea burgheziei bucureştene aflată în plină afirmare (B. Croce, *Estetica*, pag. 176)[14] .

X

Istoria casei se desfăşoară mai departe şi după construirea ei.

În anul 1890 Eraclie E. Duro cumpără şi casa alăturată din strada Chimistului (Iulia Haşdeu), nr. 16 căruia îi face reparaţii capitale, „îmbrăcându-i" faţada în acelaşi bordaj ca şi la casa clădită în anul 1887. Intrarea în casă este prevăzută cu o copertină simetrică celei mai sus aminitite, iar spre curte are o galerie închisă cu geamlâc.

La 22 iunie 1890 Eraclie Duro comerciant cu domiciul în Calea Griviţei, nr. 126 cumpără de la Luca Istrate, plăpumar, şi soţia acestuia Maria, menajeră, cu domiciliul în şoseaua Mihai Bravu, nr. 35 locul ce „se află situat în strada Chimistului, nr. 7 (număr eronat în acte) în fundul curţii noastre, în dosul caselor d-lui Eraclie Duro, 8 metri lungime din proprietatea noastră şi lăţime cât se găseşte". Preţul vânzării „500 la metru, care fac peste tot 4000 lei".

X

Cu privire la numerotaţia ambiguă a caselor şi a casei Duro, în special, trebuie amintit că la 23 ianuarie 1890 se face o primă numerotare a Căii Griviţa şi o numerotare la 23 ianuarie 1894, rămasă definitivă[15]. Strada Chimistului, numită în acte şi „Himistului", transcrisă uneori „Himistii" primeşte numele scriitorei Iulia Haşdeu (1869-1888), între anii 1907 şi 1909, când Primăria a atribuit multe din numele de străzi în vigoare şi astăzi.

Un act din 1910 clarifică definitiv adresa casei Duro: Calea Griviţei, nr. 91, fost 63, fost 126, colţ cu str. Iulia Haşdeu, fostă str. Himistului, nr. 14 şi 16.

X

Prin construirea în anul 1897 a Băii Griviţa în colţul opus piaţetei şi a noii biserici Sfinţii Voievozi între anii 1900-1903 (arhitect Petricu) se conturează un valoros

14. Primele critici ale acestei decoraţii ale faţedelor au apărut chiar în epocă. În anul 1890 arhitectul George Mandrea scria: „Imitarea unui material prin altul este condamnabilă şi este greşit de a se aplica formele tăierii pietrei asupra lemnului, fontei, zincului sau tencuielii. Fiecare material îşi are structura lui specială pentru formele decorative ce ar putea lua în construcţie".
Tot Mandrea va scrie peste un an, în 1891: „Astăzi vedem ridicându-se blocuri de case (bloc nu în accepţiunea secolului XX) pline de colonade, arhitravuri, cornişe şi console, adevărate parazite, obţinute cu mari dificultăţi de execuţiune" în „Analele arhitecturii şi ale artelor cu care se leagă", nr. 11/1890, pag. 95 şi nr. 9/1891, pag. 153.

15. Ştefan Ciocârlan, „Clădirile vechi", în „Analele arhitecturii şi ale artelor cu care se leagă", nr. 1/1890, pag. 13.

www.muzeulbucurestiului.ro / www.cimec.ro

ansamblu arhitectural, de certă valoare artistică.

X

Dintr-un act din anul 1914 aflăm că Eraclie Duro s-a mutat în bulevardul Lascăr Catargiu, colţ cu şoseaua Bonaparte, nr. 2 şi iscăleşte de profesie „proprietar", iar în Calea Griviţei funcţiona magazinul de „colonoliale".

În primăvara anului 1914 aflăm că Eraclie E. Duro „se afla bolnav şi în imposibilitatea de a se transporta". În aceste condiţii el întocmeşte la 15 aprilie 1914 un act de donaţie prin care casa din Calea Griviţei trece în proprietatea soţiei sale Evantia Duro, născută Cotadi, cu care declară că „am trăit în cea mai perfectă armonie şi dragoste". Nu mult timp după încheierea acestui act Eraclie Duro s-a stins din viaţă.

Evantia Duro va trăi în casa de la adresa sus-menţionată până la decesul ei, în 30 august 1944, aşa cum rezultă din acte juridice încheiate la Tribunalul Ilfov, la 11 august 1947.

La data decesului, Evantia Duro nu a avut moştenitori direcţi, fii sau fiice. Prin testamentul olograf din 30 decembrie 1942 casa din Calea Griviţei, ca de altfel întreaga ei avere, a moştenit-o nepotul ei din partea soţului, Dumitru Duro, care îşi avea domiciliul la 14 martie 1944 în Calea Griviţei, nr. 41. Din 5 octombrie 1944 datează un act care cuprinde un inventar al averii familiei Duro, iar din 27 iunie 1945 există un alt act din care rezultă starea ei materială.

În anul 1950, în baza Decretului 92, imobilul este naţionalizat, iar prin funcţii şi locuiri necorespunzătoare a fost degradat mai ales la interior.

În anul 1998 moştenitoarea lui Dumitru Duro, Mitrică Kandi Natalia, revendică imobilul şi pe care-l redobândeşte prin sentinţă judecătorească la 11 mai 1999.

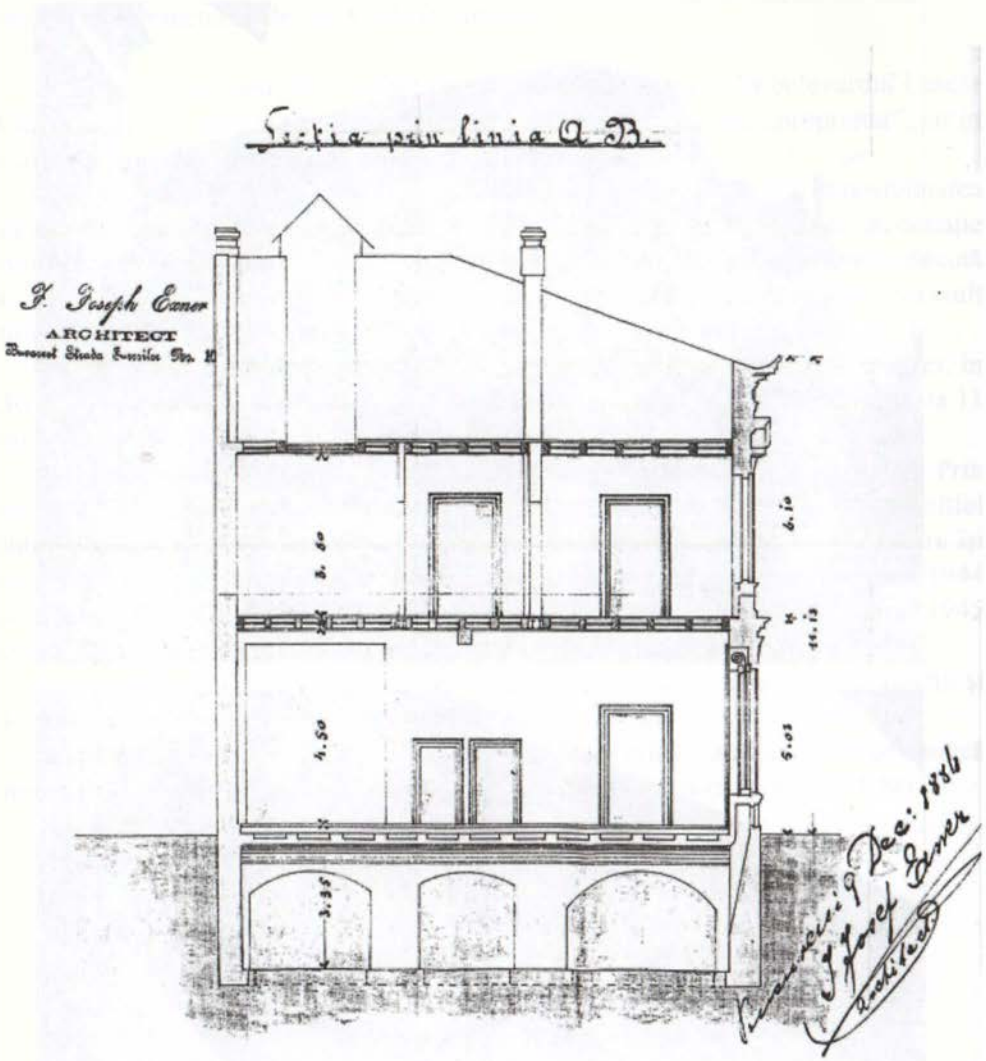
În 1999 imobilul este cumpărat de Nicu şi Ileana Saris.

www.muzeulbucurestiului.ro / www.cimec.ro

www.muzeulbucurestiului.ro / www.cimec.ro

SUMMARY

The article deals with the architectural documents concerning the building of a house representative of the architecture of Bucharest – the Eraclie Duro house.

www.muzeulbucurestiului.ro / www.cimec.ro